

ли відображені в наступній редакції даного закону 1994 р. Впродовж 1995-2005 рр. фіскально-економічна система (в галузі оподаткування юридичних осіб) істотних змін не зазнала. У 2002 та 2004 рр. запроваджено низку заходів, спрямованих на удосконалення методики податкового обліку складників для розрахунку податку на прибуток підприємств. Як показали дослідження, проведена в Україні реформа фінансових відносин не змінила пропорцій розподілу ВВП, притаманних плановій економіці. Більше того, податки з юридичних осіб і надалі домінують у структурі доходів бюджету. Це означає, що використання податків як фінансових важелів істотно обмежене. Високий рівень оподаткування є об'єктивним явищем і за чинної системи оподаткування зменшити його досить важко. Звідси випливає висновок, що фіскально-економічна політика не може обмежуватися лише введенням нових форм податків, які наповнені старим змістом; потрібно змінити основу фіскально-економічної системи, тобто основним платником податків має стати працююче населення за істотного підвищення частки оплати праці у вартісній структурі ВВП, що й має стати предметом для подальшого дослідження.

Література

1. Єфименко Т.І. Концептуальні підходи до реформування податкової системи України / Т.І. Єфименко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 1. – С. 9-16.
2. Лютий І.О. Податки на споживання в економіці України / І.О. Лютий, А.Б. Дрига, М.О. Петренко. – К. : Вид-во "Знання", 2005. – 335 с.
3. Міщенко С.Г. Моделі оцінки стимулюючого ефекту оподаткування / С.Г. Міщенко // Економіка і прогнозування. – 2007. – № 3. – С. 99-109.
4. Ковалюк О.М. Важливий крок до зменшення податкового тягара в Україні / О.М. Ковалюк // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С. 55-63.
5. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / А.М. Соколовська. – К. : Вид-во "Знання-Прес", 2004. – 454 с.
6. Податкова система України / Федосов В.М., Опарін В.М., Пятаченко Г.О. та ін. – К. : Вид-во "Либідь", 1994. – 464 с.
7. Корнаї Я. Путь к свободной экономике / Януш Корнаї. – М. : Изд-во "Экономика", 1990. – 384 с.

УДК 338.434

Здобувач В.С. Крупський – Львівська ДФА

МОЖЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Основну увагу приділено питанню ефективності державної фінансуванню сільського господарства в умовах фінансової кризи. Охарактеризовано особливості функціонування вітчизняного сільського господарства у 2009 р. та подальші перспективи розвитку. Встановлено, що держава повинна надавати фінансову підтримку на здійснення заходів, що мають надзвичайно важливе значення для розвитку сільського господарства, але не можуть бути належним чином профінансовані сільськогосподарськими підприємствами: покращення родючості ґрунтів, протиепізоотичні заходи тощо. Мета державної фінансової підтримки – стимулювати ефективність сільськогосподарського виробництва, аграрне підприємництво та соціальну підтримку села.

Ключові слова: фінансова криза, стабілізаційний фонд, дотації.

Possibilities of state sponsorship of agriculture are in Ukraine during an economic crisis

In the article basic attention is spared the question of efficiency state to financing of agriculture in the conditions of financial crisis. The features of functioning of domestic agriculture in 2009 and subsequent prospects of development are described. It is set that the state must render sponsorship on realization of measures, which have an extraordinarily important value for development of agriculture, but can not be properly financed agricultural enterprises: improvement of fertility of soils, antiepidemic measures, and others like that. Purpose of state sponsorship – to stimulate efficiency agricultural production, agrarian enterprise and social support of village.

Keywords: financial crisis, stabilizing fund, grants.

Вступ. Багаторічний світовий досвід ведення сільського господарства показує, що через специфіку цієї галузі вона потребує активного втручання держави в процес її функціонування. Насамперед держава повинна спрямувати зусилля на відтворення та модернізацію виробничо-ресурсного потенціалу АПК, сприяти активізації зовнішньоекономічної діяльності АПК та трансформації організаційної структури аграрного сектора, забезпечити платоспроможний попит на аграрну продукцію, докласти зусиль для подолання соціального занепаду села. Серед перерахованих вище заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування аграрного сектора, особливе місце посідає фінансова підтримка цієї галузі економіки.

Світова економічна криза зумовила кризові явища і в Україні, зокрема в сільському господарстві. Але вітчизняні урядовці стверджують, що сільське господарство може стати тим локомотивом, який допоможе здолати економічну кризу в Україні. Це чи не єдина галузь, яка в 2009 р. показує позитивну динаміку зростання.

Постановка завдання. Метою цього дослідження є оцінка розвитку вітчизняного сільського господарства у 2009 р. та ефективність державної фінансової підтримки вітчизняного галузі в умовах фінансової кризи.

Результати. За підсумками діяльності агропромислового комплексу України у I половині 2009 р., можна відзначити таке. Завдяки вжитим на державному рівні заходам щодо мінімізації впливу наслідків фінансової кризи на агропромисловий комплекс держави збережено основні позитивні макроекономічні тенденції.

У I кварталі 2009 р. виробництво валової продукції сільського господарства в усіх категоріях господарств збільшилося порівняно з відповідним періодом 2008 р. на 1,7 %, зокрема у сільськогосподарських підприємств – на 7 %. Обсяги виробництва валової продукції зросли у 19 регіонах, з них найбільше у Дніпропетровській (на 11,1 %), Донецькій (на 10,2 %), Запорізькій (на 8,6 %), Миколаївській (на 8,3 %), Волинській (на 7,6 %) областях [3]. До Зведеного бюджету станом на 01.04.09 р. від підприємств агропромислового комплексу надійшло 4,0 млрд грн податкових платежів (що на 39 % більше, ніж було сплачено у відповідному періоді 2008 р.), до державного бюджету – 3,1 млрд грн податкових платежів (що на 50 % більше) [2].

Зросли надходження платежів від сільськогосподарських товаровиробників до Пенсійного фонду. Заборгованість із виплати заробітної плати працівникам аграрного сектора економіки станом на 01.04.09 на економічно активних підприємствах зменшилася порівняно з початком поточного року на 19,5 % і становила 26,0 млн грн. Водночас, не призупинено негативні тенденції щодо скорочення чисельності поголів'я великої рогатої худоби, зменшення обсягів реалізації на забій худоби та птиці в живій масі, виробництва молока.

В усіх категоріях господарств станом на 01.04.09 р. поголів'я великої рогатої худоби зменшилося порівняно з відповідним періодом попереднього року на 5,8 % і становило 5609,7 тис. голів. Зменшення відбулося в усіх областях, за винятком Полтавської. Поголів'я корів у всіх категоріях господарств зменшилося на 7 % і становило 2874,4 тис. голів. Чисельність поголів'я корів зменшилась в усіх регіонах. Найбільше зменшили чисельність корів у всіх категоріях господарств Київська (на 16 %), Сумська, Житомирська, Запорізька (на 9 %) області [3].

Реалізація на забій худоби та птиці в живій масі в усіх категоріях господарств зменшилася порівняно з відповідним періодом 2008 р. на 5,7 % і становила 657,8 тис. т. Зменшення відбулося у 18 регіонах. Виробництво молока всіма категоріями господарств зменшилось на 0,4 % і становило 2,1 млн т. Зменшення відбулося в 13 областях, з яких найбільше у Київській, Львівській (на 7 %), Одеській (на 6 %), Луганській (на 5%). Протягом I кварталу підприємства агропромислового комплексу залучили кредитів близько 1,2 млрд грн, що становить лише 32 % до потреби для здійснення весняно-польових робіт (5 млрд грн). Відсоткові ставки, під які сьогодні підприємства залучають кредити, досягають рівня від 16,5 до 39 % річних [2].

У багатьох регіонах (АР Крим, Сумська, Тернопільська, Чернівецька та деяких інших областях) банки взагалі відмовляють у наданні кредитів навіть тим сільгосппідприємствам, які мають протягом 7-10 років позитивну кредитну історію.

За I квартал поточного року із передбачених Мінагрополітики асигнувань за рахунок загального фонду державного бюджету обсягом 1105,1 млн грн Держказначейство України виділило 880,9 млн грн, або 79,7 %. На підтримку розвитку підприємств АПК передбачалося 407,1 млн грн, профінансовано лише 189,8 млн грн або 46,6 %. Крім того, за рахунок Спеціального фонду державного бюджету із передбачених асигнувань на січень–березень на підтримку розвитку підприємств АПК обсягом 1210,9 млн грн спрямовано отримувачам 1082,3 млн грн, або 89,4 % [2].

За прогнозними даними регіонів потреба в коштах для здійснення комплексу весняно-польових робіт у 2009 р. визначено в сумі 26,5 млрд грн, з яких понад 60 % становлять матеріальні витрати (майже 16 млрд грн), із них – витрати на паливно-мастильні матеріали – 4,7 млрд грн (17,8 %) та мінеральні добрива – 4,5 млрд грн (17,1 %).

Враховуючи зазначене, з метою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та пом'якшення впливу світової фінансової кризи на аграрний сектор держави, заплановано використати кошти Стабілізаційного фонду, передбачивши його видатки, зокрема на:

1) безповоротній основі обсягом 1606438,0 тис. грн за такими напрямками:

- фінансова підтримка підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів – 800000,0 тис. грн (зокрема 120000,0 тис. грн – на здешевлення кредитів, залучених для реалізації інноваційних проектів, які пройшли державну реєстрацію в установленому законодавством порядку). При цьому передбачити, що бюджетні кошти на здешевлення кредитів спрямовуються підприємствам агропромислового комплексу на здешевлення кредитів, залучених ними в поточному році, зокрема і для придбання складної сільськогосподарської техніки тільки вітчизняного виробництва;
- на підтримку окремих проектів в агропромисловому комплексі, зокрема бюджетна тваринницька дотація та державна підтримка виробництва продукції рослинництва – 642 620,0 тис. грн, з них: 202620,0 тис. грн – на підтримку виробництва продукції тваринництва у 2008 р. та 190000,0 тис. грн – на виплату бюджетної тваринницької дотації за вирощений та проданий на забій у 2009 р. молодняк великої рогатої худоби;
- підтримка виробництва продукції рослинництва (часткова компенсація сільськогосподарським товаровиробникам витрат на посів ярих культур цукрового буряку, льону-довгунця) – 250000,0 тис. грн;
- державна підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів – 90000 тис. грн;
- здійснення державних виставкових заходів у сфері агропромислового комплексу – 9000,0 тис. грн;
- оздоровлення та відпочинок дітей працівників агропромислового комплексу – 10000,0 тис. грн;
- державна підтримка сільськогосподарської дорадчої служби – 5000,0 тис. грн;

Погашення кредиторської заборгованості 2008 р., зокрема за бюджетними програмами:

- часткова компенсація вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва – 2642,0 тис. грн;
- здешевлення вартості страхових премій (внесків), фактично сплачених суб'єктам аграрного ринку – 12176,0 тис. грн.

2) поворотній основі обсягом 593562,0 тис. грн за напрямом підтримка окремих проектів в агропромисловому комплексі, зокрема на:

- заходи щодо операцій фінансового лізингу вітчизняної сільськогосподарської техніки – 393562,0 тис. грн;
- надання кредитів фермерським господарствам – 200000,0 тис. грн [2].

Держава взяла на себе серйозні зобов'язання щодо фінансової підтримки сільського господарства у 2009 р. Проблема фінансування вітчизняного сільського господарства полягає в тому, що кошти надходять не тоді, коли потрібні товаровиробникам. Міністр аграрної політики України Юрій Мельник сподівається, що із стабілізаційного фонду державного бюджету передбачені 2,2 млрд грн на підтримку АПК будуть виділені в повному обсязі. На прес-конференції він зазначив, що існує проблема виділення із стабілізаційного фонду грошей. З 2,2 млрд грн. виділено станом на початок жовтня 2009 р. лише 260 млн грн.

Ці засоби спрямовують, зокрема, на здешевлення відсоткової ставки за кредитами для аграріїв, компенсацію лізингових платежів за сільгосптехніку, виплату дотацій.

Висновки. Генеральний директор Сільськогосподарської і продовольчої організації ООН /ФАО/ Жак Діуф на відкритті дводенної міжнародної наради експертів на тему "Як прогнати населення миру в 2050 р.", скликаного римською штаб-квартирою ФАО, зазначив, що потрібно буде збільшити виробництво продовольства на 70 % в майбутні чотири десятиліття, щоб забезпечити населення Землі, що швидко росте, чисельність якого досягне 9,1 млрд чоловік (приріст на 2,3 млрд) [1].

Одночасно цей сектор відчує наслідки скорочення робочої сили на полях і плантаціях, оскільки 600 млн чоловік, як очікується, переїдуть з сільської місцевості в міста. Темпи урбанізації найближчим часом прискорюватимуться, і частка городян на Землі зросте з нинішніх 49 % до 60 %.

Зазначене вище вказує на перспективу розвитку вітчизняного сільського господарства, яке потребуватиме належної підтримки держави. Таким чином, систему державної фінансової підтримки сільського господарства України, оскільки і фінансування сільського господарства на Заході, повинні характеризувати всеохоплюючий вплив на різні аспекти процесу виробництва сільськогосподарської продукції і високий рівень підтримки внутрішніх товаровиробників. Україні недоцільно відмовлятися від прямої державної підтримки сільського господарства, але потрібно впорядкувати механізм її надання. Бюджетні дотації і компенсації потрібно виплачувати насамперед ефективно господарюючим товаровиробникам, незалежно від форм власності. Основну масу коштів, які виділяє держава на підтримку сільського господарства, потрібно спрямовувати на фінансування програм, здатних забезпечити сталий розвиток сільського господарства: селекція в рослинництві та тваринництві, часткова компенсація вартості високопродуктивних тварин та складної сільськогосподарської техніки, підтримка цін та доходів сільськогосподарських товаровиробників (інтервенційні закупки сільськогосподарської продукції, система заставних цін, ціновий моніторинг), маркетингова підтримка та програми розвитку сільської місцевості.

Крім того, держава повинна надавати фінансову підтримку на здійснення таких заходів, що мають надзвичайно важливе значення для розвитку сільського господарства, але не можуть бути належним чином профінансовані сільськогосподарськими підприємствами: покращення родючості ґрунтів, протиепізоотичні заходи тощо. Мета державної фінансової підтримки – стимулювати ефективність сільськогосподарського виробництва, аграрне підприємництво та соціальну підтримку села.

Література

1. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.agribusiness.kiev.ua>
2. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.minagro.gov.ua>
3. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Кошолкина Л.А. Развитие системы государственной поддержки в АПК / Л.А. Кошолкина, Г.В. Беспехотный // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2002. – № 10. – С. 11-14.